

PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK TADQIQOTLAR

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ | PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

RAJABOV Alisher Shavkatovich
Buxoro davlat Pedagogika instituti
Ijtimoiy fanlar kafedrası
dotsenti

SHAMSIDDINOVA Shaxinabonu Shuxrat qizi
talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15289508>

MIRBOBO NAQSHBANDIY HANAFIY MAZHAB MUTASAVVIFI

ANNOTATSIYA

Maqolada Hindistonda naqshbandiya tariqati rivojiga hissa qoʻshgan mutasavvif Mirbobo Naqshbandiyning tariqat soliklari uchun yozgan “Mir’otus solikiyn” asarining debochasida bayon qilingan fikrlar orqali muallifning aqidasiq aloqador jihatlar fors tilidan oʻgirilib, tadqiq qilingan.

Kalit soʻzlar: Mirbobo Naqshbandiy, ahli sunna val jamoa, hanafiya, tariqat, Avrangzeb Olamgir, Abu Hanifa, naqshbandiya.

МИРБОБО НАКШБАНДИ ХАНАФИЙСКИЙ СУФИСТ

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются аспекты, связанные с убеждениями автора, переведенные с персидского языка, через мысли, высказанные в предисловии к произведению «Миротус соликийн», написанному для последователей ордена мистиком Мирбабо Накшбанди, внесшим вклад в развитие ордена Накшбанди в Индии.

Ключевые слова: Мирбобо Накшбанди, Ахли Сунна валь Джамаа, Ханафи, Тарикат, Аурангзеб Аламгир, Абу Ханифа, Накшбандия.

MIRBOBO NAQSHBANDI IS A HANAFI SUFI

ANNOTATION

The article examines aspects related to the author's beliefs, translated from Persian, through thoughts expressed in the preface to the work "The Peacemaker of Solikamsk", written for the followers of the order by the mystic Mirbabo Naqshbandi, who contributed to the development of the Naqshbandi Order in India.

Keywords: Mirbobo Naqshbandi, Ahli Sunnah wal Jama'a, Hanafi, Tariqa, Aurangzeb Alamgir, Abu Hanifa, Naqshbandi.

Mirbobo Naqshbandiy taxminan 1650-1715 yillar oralig'ida yashab ijod etgan mutasavvif, naqshbandiya tariqatiga mansub so'fiylardan biridir. U dindor oilada tug'ilib o'sdi. Otasi Mir Darvish Muhammad uni yoshligidan o'zi kabi darvish va tariqat soliki qilishni maqsad qildi. Mirbobo yoshligidan Qur'onni yodlab, diniy ilmlarni o'rgandi. Keyinchalik uni oilasidagi muhit tasavvuf olamiga yetakladi. Uning o'zi otasining ham o'zining ham darvishlardan ekanligini "Mir'otus solikiyn" ("Tariqat soliklarining oynasi") asarida "Darvish Mirbobo valadi Mir Darvish Sayyid" [1], deb yozib qoldirgan:

Mirbobo Naqshbandiy turli diniy-dunyoviy ilmlar bilan birga she'riyat va adabiyot bilan ham shug'ullandi. Uning o'zi ham o'sha davr xususiyatiga mos tarzda she'rlar yozgan orif shoirlardan edi. "Mir'otus solikiyn" ("Tariqat soliklarining oynasi") asari o'rganilganda, unda 37 o'rinda yoritilayotgan mavzuning mazmuniga mos ravishda o'zining ijod namunalaridan keltirgan.

Mirbobo Naqshbandiyning tasavvufga qiziqishi uni o'sha davrda shimoliy Hindistonda keng yoyilayotgan naqshbandiya tariqati sari yetakladi. U bu tariqatni shubhasiz, o'zining ahli sunna val jamoaning hanafiya mazhabi aqidalariga mosligi uchun tanlagan. Uning aqidasi to'g'risidagi ma'lumotlarni mutasavvifning o'zi "Mir'otus solikiyn" ("Tariqat soliklarining oynasi") asarining kirish qismida uchratamiz.

Mutasavvif o'sha davrning kitob yozish an'alariga muvofiq asarning muqaddimasida avval Yaratganga hamdu sano, keyin payg'ambarga na't va salovotlar, undan keyin uniing sahobalariga, xususan, Abu Bakr Siddiq, Umar ibn Xattob, Usmon ibn Affon hamda Ali ibn Abu Toliblarga durud va maqtovlar aytganidan so'ng, o'z aqidasi ahli sunna val jamoa ekanligi, unda to'rt mazhabdan hanafiya mazhabi ekanligini tasdiq qiluvchi, ya'ni mazhab asoschisi

Abu Hanifa No'mon ibn Sobit to'g'risidagi ma'lumotlar va uni maqtoovchi sifatlarni keltirib o'tadi:

"Musulmonlarning imomi, gunohkorlarning shifoatxohi hazrat Imomi A'zam rizvonullohi ta'olo alayhidir" [1], deb boshlab unga atab alohida nazmiy parcha keltiradi. yuqorida aytib o'tilgan ma'lumotlar shu parchada nazmiy bayon qilinadi. Birinchi bayt shunday boshlanadi:

Hast Nu'mon Imomi oliyqadr,
Digaron chun sitora u chun badr.

Mazmuni:

No'mon nomli oliyqadrli imom bor,
U to'lin oy bo'lsa, boshqalar uning oldida yulduzchalar kabidir.

Mirbobo Naqshbandiy mazhab asoschisini maqtoovli sifatlar bilan tavsiflar ekan, Hindistonda boburiylar, ayniqsa, Avrangzeb Olamgir hukmronligi davrida aynan hanafiya mazhabi rivoj topganligini bildirib o'tadi. Bu juda muhim ma'lumot sanaladi. Negaki, o'rta asrlarda davlatning siyosati din bilan uzviy bog'liq bo'lib, bir mazhabning ustunligi jamiyat ichki va tashqi siyosatiga ta'sir ko'rsatgan.

Mutasavvif o'zining nazmiy ijodini davom ettirib, hanafiya asoschisi Abu Hanifaning tug'ilgan yilini belgilab o'tadi. Uning belgilagan yili hozirgi davr an'anaviy qabul qilingan sandan olti yilga farqlanadi:

Seyu haftod bud Bu Hanifa bizod,
Dar jahon dod ilmu donishu dod.

Mazmuni:

Yetmish uchinchi yil bo'lganda Abu Hanifa tavallud topdi,
Jahonda ilm, donishmandlik va adolatning dodini berdi.

Hijriy qamariy yil hisobida yetmish uchinchi yil milodiy yil bilan 693 yilga to'g'ri keladi. Hozirgi kunda rasmiy qabul qilingan sana esa 699 yil hisoblanadi. Abu Hanifaning vafot etgan sanasi esa rasmiy sana bilan bir xil bayon qilingan, ya'ni 150 hijriy qamariy, milodiy 767 yil deb ko'rsatilgan. Demak, Mirbobo Naqshbandiy bu sanani o'sha davrda ma'lum va mashhur bo'lgan manbalar asosida aytganligini inobatga olsak, u islom tarixini ham juda yaxshi bilgan mutasavviflardan biri bo'lgan.

Mirbobo Naqshbandiy asar debochasini tartib bilan yozib kelar ekan mazhabboshi haqidagi ma'lumotlar va sifatlardan so'ng o'zi yashab turgan davr hukmdorining sifatlarini sanashga o'tadi. Uning adolatligini, mamlakat sarvari, podshohlar qutbi ekanligini, dinparvarligi, iymonli va taqvodorligini madh qiladi.

Uning faxriy nomini "Abul Muzaffar Sul-ton" deb keltiradi. Podshohni "jumla musulmonlar boshiga sog' bo'lsin", deb tilak bildirgach, mazkur asarini shu podshoh davrida yozilganini qayd qilib o'tadiki, bu o'z navbatida mutasavvifning Avrangzeb Olamgir davrida yashagan naqshbandiy pirlar bilan mustahkam aloqada bo'lganini isbotlaydi. Mutasavvif yozadi:

Yoft tartib nusxaam zi zamir,
Dar ahdi Avrangzeb Olamgir [2].

Mazmuni:

Mazkur nusxamga chin qalbdan tartib berildi,
Avrangzeb Olamgir hukmronligi davrida.

Mirbobo Naqshbandiy o'ziga aloqador gaplarni yozayotganda so'fiylik odoblari va tariqat talablaridan kelib chiqqan holda, musulmonga xos kamtarinlik bilan yondashadi. U o'zining shaxsiy hayotiga aloqador jihatlarni bu o'rinda keltirmagan, biroq o'zini tanishtirish asnosida asarning yozishdan ko'zlagan maqsadi va asarning mohiyatini aytib o'tadi: "Suxandonlik burjining gavharlari bo'lgan ma'no ahliga ma'lum bo'lsinkim, bu kam istitoat (ya'ni, amali kam) va bebizoat (ya'ni, oxirat zahirasiga ega bo'lmagan), ilmu fazldan bebahra banda Darvish Mirbobo valadi Mirdarvish Sayyid naqshbandiya oliy silsilasining ulug' xonavodalarining zohiriy va botiniy kalimalaridan, latif gaplaridan yig'ib-terib, bu nusxani tayyorladim.

Zamonlar gardishi aylanib, yolg'onchi dunyodan oxirat safariga yo'l olsam, mendan bir yodgorlik qolsin va tariqat yo'lining soliklariga bu sharif nusxadan o'zlarining insoniy vujudlarining haqiqatlari va mohiyatini anglasinlar. Negakim, hadisda "Man arifa nafsahu arifa Rabbahu", ya'ni "Kim o'zini tanisa Rabbisini taniydi" deyilgan. Yana ma'lum bo'lsinki, ular "Ariftu Rabbiy", ya'ni "Men Rabbimni tanidim" sharafiga loyiq bo'lib, tariqat as'hoblari va Haq yo'lining yo'lovchilariga aylansinlar".

Yuqorida keltirilgan iqtiboslar tahlil qilinsa, Mirbobo Naqshbandiy to'g'risidagi quyidagi xulosalar yasaladi:

Birinchidan, Mirbobo Naqshbandiy islomning ahli sunna val jamoa oqimining hanafiya mazhabiga e'tiqod qilgan.

Ikkinchidan, u nafaqat shar'iy ilmlardan, balki o'zigacha bo'lgan tasavvufiy ilmlardan ham yaxshi xabardor bo'lgan.

Uchinchidan, mutasavvif arab va fors tillarini yaxshi bilgan, ziyoli so'fiylar sirasiga kiradi.

To'rtinchidan, Mirbobo Naqshbandiy tasavvuf adabiyotidan yaxshi xabardor, o'zi ham nazmiy iste'dodga ega shoir so'fiy.

Umumiy xulosa qilinsa, Mirbobo Naqshbandiyning "Mir'otus solikiyn" asarini o'zbek tiliga tarjima qilish va nashr etish nafaqat tasavvuf ixlosmandlariga balki she'riyat va tarixni sevuvchilarga katta manfaatlar yetkazgan bo'lar edi.

IQTIBOSLAR. ЧОСКИ. REFERENCES.

1. مرآت السالكين. مير بابا ابن مير درويش نقشبندي. خطي. كتبخانه مركزي و مركز استاد دانشگاه تهران: / 20 ص. 5629
2. <https://masjid.uz/imomlar-ijodidan/2412-zuxo-namozi.html>